

**ȘTEFAN MARIȘ, România**

**Key words:** Funerary ritual, Hermeneutical perspective, Soul, Symbolical efficiency, Mourning songs.

## **The Funerary Ritual in Maramures – A Hermeneutic Perspective**

### **Abstract**

The decoding of ethnographic documents, as a specific means for the analysis and understanding of traditional culture, can be done through hermeneutics, if we define it as being a quest for the meaning, or the signification that a certain idea or religious phenomenon has had along centuries.

In today's funerary ritual we cannot speak about gestures that are afore-thought, we might even notice a certain stereotypy in these gestures. Still, some ritualistic gestures have a very strong and self-evident symbolic efficiency.

The myth of the Great Journey represents a metaphor for the supreme initiation, within the funerary ritual, as it is considered to be the most important symbol from among the beliefs that try to illustrate the access to the world of the dead, and the secret that death keeps so well hidden.

In this study I have tried to decipher the sequences of the funerary ceremonial that can be met with even in our days in some villages in the Maramures County, from a hermeneutical perspective. Thus, I have analyzed the cleaning of the dead, the magic-ritualistic inventory, the give-away ritual, and the mourning songs.

All sequences, all gestures that are present at the funeral are in a close connection with the topography of the World on the Other Side. Their symbolical efficiency is linked with the wish that the soul may reach its final destination; it is also linked with the intention of protecting the community on the case of a misfortunate remaining of the soul of the dead among the living.

In conclusion, we might say that this entire behaviour is meant to obtain a re-establishing of the equilibrium and order within the community.

## Ritualul funerar din Maramureș – o perspectivă hermeneutică

Nu de puține ori s-a spus<sup>1</sup> că am putea defini omul pornind de la conduita externă de doliu, mai curând decât de la acel “a-se-ști-muritor” care este, fără îndoială, un fapt lăuntric ce ține de profunzimea naturii umane. Conduita de doliu cuprinde nu numai o serie de rituri funerare semnalate în diversele civilizații (având ca punct central înhumarea) ci și un set de practici culturale ce însoțesc doliul, în mod deosebit acelea care au funcția de a construi o memorie colectivă, ori altfel spus, de a structura un univers al imaginarului în cazul unei comunități date.

Cultura tradițională (ca de altfel și cultura mare) se construiește pe/sau în jurul imaginarului înțeles ca o însumare a proiecțiilor (și neliniștilor) legate de viață, vise, vrăjitorie, moarte etc. Imaginarul țărănesc reflectă aceste neliniști în conduita cotidiană, în atitudini, în prejudecăți, în interdicții sau altfel formulat putem spune că, în lumea satului, se poate identifica un comportament simbolic. Acest tip de comportament trebuie decodat cu ajutorul hermeneuticii – metodă la care se face apel pentru a analiza nu doar texte, ci și alte categorii ale formelor simbolice.

Mircea Eliade consideră<sup>2</sup> că omul trăiește într-un univers sensibil – lumea istorică și naturală – dar în același timp și într-o lume existențială, adică un „univers imaginar” căruia trebuie să i se descifreze structurile și semnificațiile religioase. Decodarea documentelor etnografice (ca principală sursă de analiză a culturii tradiționale) se face prin intermediul hermeneuticii pe care Eliade o definește<sup>3</sup> în altă lucrare ca fiind „căutarea sensului, semnificației sau semnificațiilor pe care o idee sau un fenomen religios a avut-o de-a lungul timpului”. Sau, generalizând această definiție, tot acest autor arată că înțelegerea faptelor de cultură, mai ales a celor religioase, este un fapt indiscutabil de hermeneutică<sup>4</sup>.

Viața de apoi este unul dintre „subsistemele imaginarului”, sau după cum scrie Lucian Boia, este „imaginar în stare pură”<sup>5</sup>.

În imaginarul țărănesc nu se poate vorbi despre moarte care este „Marea Trecere” spre cealaltă lume, fără o trimitere directă la riturile de trecere. În ritualurile funerare se pot identifica trei mari etape, care urmează linia detașării progresive a sufletului de trup, imaginea drumului străbătut de suflet și, în final, integrarea în comunitatea strămoșilor. Prima etapă se suprapune peste cele trei zile de după moarte, timp în care corpul este încă în comunitatea celor vii și se încheie cu ritualurile de înmormântare. În toată această perioadă, sufletul se desparte de trup, familia performând ceea ce s-ar putea numi riturile de separare. A doua etapă corespunde celor patruzeci de zile (șase săptămâni) la capătul cărora începe, conform credinței populare, putrezirea corpului, semn că sufletul se desparte definitiv de trup pentru a porni pe drumul fără întoarcere la finalul căruia se află „comunitatea morților”. A treia etapă se va finaliza la capătul primului an după moarte când, în urma lungii călătorii, sufletul este integrat în lumea morților, fiind de acum pomenit doar colectiv, cu întregul său neam, la Sărbătorile Moșilor.

În Maramureș, ceremonialul funerar conține, ca și în alte părți, o secvențialitate ritualică cu rol de a marca momentele sale semnificative, inclusiv cel al separării sufletului de lumea celor vii și agregarea sa în cea a strămoșilor.

<sup>1</sup> Françoise Dastur, *Moarte. Eseu despre finitudine*, Ed. Humanitas, București, 2006, p.22

<sup>2</sup> Mircea Eliade, *Nostalgia originilor. Istorie și semnificație în religie*, Trad. Cezar Baltag, București, Editura Humanitas, 1994, p. 10.

<sup>3</sup> Mircea Eliade, *Încercarea labirintului, Trad.și note de Doina Cornea*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990, p.111.

<sup>4</sup> Mircea Eliade, *Nostalgia originilor*, p. 14.

<sup>5</sup> Lucian Boia, *Pentru o istorie a imaginarului*, Trad. T. Mochi, București, Editura Humanitas, 2000, p. 100.